

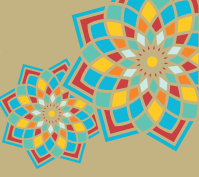

DİN ÖĞRETİMİ GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

11. SINIF AÇIK UÇLU ÇALIŞMA SORULARI

1.
ÜNİTE

SORULAR

1. Ramazan, tarlasına tohumları ektikten sonra gerekli bakım işlerini maliyetli ve yorucu bularak ihmal etmiştir. Çevresindekilerin uyarılarına rağmen “Rızık veren Allah’tır (cc), insanı ummadığı yerden rızıklandırır. Nasibimde varsa zaten hasadım bol olur.” diyerek düşüncesini dile getirmiştir. Hasat zamanı geldiğinde ürünlerin büyük bölümünün kuruması nedeniyle ciddi bir maddi zarara uğrayınca bu durumu “nasip” olarak değerlendirmiştir. Birkaç gün sonra cuma namazında hutbede okunan ayet ve hadisi dinleyen Ramazan, yaşadıklarını yeniden düşünmeye başlamış ve “Acaba kader anlayışım doğru mu?” diye kendisini sorgulamıştır. Hutbede okunan hadis ve ayetler şunlardır:

Ayetler

“İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder. Ve çabasının karşılığı ileride mutlaka görülecektir. Sonra kendisine karşılığı tastamam verilecektir.”

(Necm suresi 39-41. ayetler)

Hadis

“Eğer siz gereği gibi Allah’a tevekkül etmiş olsaydınız, tıpkı sabahleyin kursakları boş olarak çıkıp akşam doymuş bir şekilde dönen kuşların rızıklandırıldığı gibi sizler de rızıklandırılırdınız.”

(Tirmizi, “Zühd”, 33)

- a) Ramazan’ın yaşadığı olaydan hareketle rızık ve tevekkül arasındaki ilişkiyi hadis ve ayetlerden yararlanıp metinden örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

.....

- b) Altı çizili düşünceye sahip bireylerin çoğunlukta olduğu bir toplumda ne gibi sorunlar ortaya çıkabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki kutucuklarda kaderle ilgili kavramlara ve bu kavramlarla ilişkili bilgi kartlarına yer verilmiştir.

hayır	hidayet	imtihan	rıza
sabır	sünnetullah	şer	teslimiyet

Bilgi kartlarında yer alan ayetler ve hadislerle ilişkili kader kavramlarını belirleyiniz. Seçiminizi ilgili hadis ve ayetlerden hareketle gerekçelendiriniz. (Aynı kavram birden fazla bilgi kartı için kullanılabilir.)

Bilgi Kart No	Ayetler ve Hadis	İlişkili Kavramlar	Gerekçe
1. Kart	“Onlar, başlarına bir musibet gelince, ‘Biz şüphesiz Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz’ derler.” (Bakara suresi 156. ayet)		
2. Kart	“Yedi göğü birbiriyle tam bir uygunluk içinde yaratan O’dur. Rahmanın yaratışında hiçbir uyumsuzluk görmezsin...” (Mülk suresi 3. ayet)		
3. Kart	“Müminin başına bir sızı veya bir meşakkat, bir hastalık, bir hüznün, hatta kendini üzen bir keder gelirse bunlar onun günahlarına kefarettir olur.” (Müslim, “Birr”, 52)		
4. Kart	“Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik; artık o isterse şükreden olur, isterse nankör.” (İnsan suresi 3. ayet)		

3. Üniversite sınavına hazırlanan Burak, okul ve derslerinden arta kalan zamanının büyük bölümünü kontrolsüz biçimde dijital oyunlarla geçiriyordu. Düzensiz besleniyor, yeterince uyumuyor; bu nedenle kendini sık sık yorgun hissediyor ve zaman zaman rahatsızlanıyordu. Bir gün okulda girdiği sınav sırasında uykusu geldiği ve dikkatini toplamakta zorlandığı için soruları anlamakta güçlük yaşadı. Bu sırada sınıf panosunda asılı olan şu hadisi fark etti ve kendi alışkanlıkları üzerinde düşünmeye başladı: “İki nimet vardır ki insanların çoğu (onları değerlendirme hususunda) aldanmıştır: Sağlık ve boş zaman.” (Buhari, “Rikâk”, 1)

a) Hadiste kaderle ilişkili hangi kavramların önemi vurgulanmaktadır? Gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Metindeki kaderle ilgili kavramları Burak’ın yaşadıklarıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Recep, bir antrenmanda sakatlanır ve doktoru ona bir süre spor yapmamasını, fizik tedavi programına uymasını söyler. Recep bu duruma üzülsede tedavisini aksatmaz, egzersizlerini düzenli yapar ve iyileşmenin zaman alacağını kabul eder. Kendi kendine, “Tedavime uymak ve sağlığıma dikkat etmek benim yapabileceğim şeylerdir ancak iyileşmenin ne kadar süreceğini ben belirleyemem.” diye düşünür.

a) Recep’in sakatlanması sonucunda gösterdiği tutumu sabır ve tevekkül kavramlarıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Recep’in tutum ve davranışlarını doğru kader anlayışı açısından açıklayınız.

.....

.....

.....

5. Yaz aylarının gelmesiyle birlikte orman yangını riski artmış, ilgili ekipler yangınlara karşı önleyici çalışmalarını hızlandırmıştı. Ekiplerin yürüttüğü çalışmalar sırasında, yangınların önlenmesinde alınabilecek tedbirler üzerine konuşulurken Fatih şunu dile getirdi: “Tabiatla meydana gelebilecek olumsuzluklara karşı önlem almak ve bu uğurda emek harcamak bizim öncelikli görevimizdir. İnsan olarak üzerimize düşeni yapmalı, gerekli tedbirleri almalı ve bütün gayretimizi göstermeliyiz. Bunun ardından, kontrolümüz dışında gelişebilecek doğal olaylar karşısında metanetimizi koruyarak sonucu Yaratıcı’ya bırakmalı ve hayırlısını dilemeliyiz.”

a) Metinden hareketle tevekkül ve rıza kavramlarının doğru bir kader anlayışında nasıl bütünleştiğini açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Fatih’in görüşünden yola çıkarak sünnetullah ve teslimiyet arasındaki ilişkiyi metindeki kader anlayışına göre açıklayınız.

.....

.....

.....

6. Tarihî bir yapının restorasyon çalışmaları sırasında meydana gelen depremin ardından şu ifadeler kullanılmıştır:

“Yapının bulunduğu yamaçta son yıllarda zemin kaymaları artmıştı. Bu nedenle toprağın yapısını ve yağış rejimini inceleyerek önce yamaca istinat duvarları ördürdük ve drenaj kanalları açtık. Zemini sağlamlaştırdıktan sonra restorasyon çalışmalarına başladık. Gerekli tedbirleri alarak üzerimize düşeni yaptık. Çalışmalarımız devam ederken bir deprem meydana geldi. Aldığımız önlemler sayesinde tarihî eser hiç zarar görmeden ayakta kaldı. Bu nedenle Allah’a (cc) şükrettik.”

Restorasyon süreciyle ilgili yürütülen çalışmaları; akıl, irade ve sorumluluk kavramlarıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

7. Bir biyomedikal mühendisi, acil servisteki yapay zekâ sisteminin yaşlı hastaların acil müdahale ihtiyaçlarını yanlış değerlendirdiğini fark etti. Durumu hemen yetkililere bildirdi. Yetkililer, sistemin güncellenmesi sırasında acil servisin on iki saat boyunca sınırlı çalışacağını öğrenince bunun kendileri için maddi kayıp oluşturacağını belirterek güncellenmenin ertelenmesini istedi.

Mühendis, Maide suresi 32. ayet mealindeki “... Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur...” mesajını düşünerek insan hayatının her türlü maddi kayıptan daha önemli olduğunu belirtti. Bu nedenle sistemin güvenli biçimde devre dışı bırakılmasını ve hastaların değerlendirilmesinde hekim kontrolünün artırılmasını önerdi. Bunun üzerine gerekli güvenlik kontrolleri yapıldıktan sonra yazılım güncellendi ve sistem yeniden kullanılmaya başlandı.

a) Mühendisin tutumu; insanın akıl ve irade sahibi olmasının getirdiği sorumluluklar açısından nasıl bir önem taşımaktadır? Açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Metinden yola çıkarak insanın özgür iradesini Allah’a (cc) ve çevresine karşı sorumlulukları açısından değerlendiriniz.

.....

.....

.....

8. Ece, arkadaşlarıyla katıldığı okul gezisinde gün boyunca birçok fotoğraf çeker. Gezi sonrasında bu fotoğrafları inceleyen arkadaşlarından birinin istemediği bir anda çekilmiş ve onu rahatsız edebilecek bir kareyle karşılaşır. Fotoğrafi kendi sosyal medya hesabında paylaşmayı düşünür. Ancak arkadaşı, fotoğrafta kötü görüldüğünü ve yayınlanmasını istemediğini açıkça belirtir. Ece ilk olarak, “Fotoğrafi ben çektim; bu nedenle kendi hesabımda paylaşıp paylaşmaya çağıma ben karar veririm.” diye düşünür. Bir süre sonra ise arkadaşının isteğini dikkate alarak fotoğrafı yayınlamaktan vazgeçer.

a) Metindeki altı çizili düşüncenin özgürlük açısından uygun olup olmadığını akıl ve irade kavramlarını dikkate alarak açıklayınız.

b) Ece’nin verdiği son kararın insanın özgürlük isteği ve sorumluluk duygusu ile nasıl bir ilişkisi olduğunu açıklayınız.

9. Üniversite tercihleri sürecinde olan Aras, kuzeniyle konuşurken “Allah (cc) benim hangi bölümü seçeceğimi önceden biliyorsa vereceğim kararın gerçekten bana ait olduğunu söyleyebilir miyiz?” diye sorar. Kuzeni ise ona, “Bir kişinin hangi tercihi yapacağını bilmek ile o kişiyi o tercihe zorlamak aynı şey midir?” sorusunu yöneltir. Bu soru, Aras’ın tercih sürecine farklı bir açıdan bakmasını sağlar. Hangi bölümü seçeceğine karar vermeden önce bölümlerin özelliklerini araştırır, ailesinin önerilerini dinler, kendi ilgi ve yeteneklerini değerlendirerek tercih sırasını kendisi oluşturur.

a) Aras’ın kararından hareketle; Allah’ın (cc) bir tercihi önceden bilmesi ile insanın o tercihi özgür iradesiyle yapması çelişir mi? Gerekçelendirerek açıklayınız.

b) Aras’ın tercih yapma sürecinden hareketle; insanın ne seçeceğini Allah’ın (cc) bilmesi ile kendi seçimlerinden sorumlu olması arasındaki ilişkiyi gerekçesiyle açıklayınız.

10. Bir sanayi tesisinde bakım teknisyeni olarak çalışan Ceyhun, iş sağlığı ve güvenliği eğitiminde buhar kazanlarının bulunduğu alanda çalışırken koruyucu ekipman kullanımının zorunlu olduğunu öğrenmiştir. Eğitimde, bu kurallara uyulmamasının kişinin kendisini tehlikeye atabileceği örneklerle anlatılmıştır. Ertesi gün işe giden Ceyhun, havanın sıcak ve koruyucu ekipmanının rahatsız edici olduğunu düşünerek ekipmanını takmamıştır. İş güvenliği uzmanının uyarısı üzerine “Kask takmakla kader değişmez ki. Başıma gelecekse zaten gelir.” diyerek çalışmaya devam etmiştir. İş güvenliği uzmanı, Ceyhun’un bu düşüncesi üzerine şu ayeti hatırlatmıştır: “... Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın...” (Bakara suresi 195. ayet)

a) Ayetten hareketle Ceyhun’un tercihini özgürlük ve sorumluluk kavramlarıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Ceyhun’un yaşadığı olaydan hareketle özgürlük ve sorumluluk ilişkisi hakkında ulaştığınız çıkarımları yazınız.

.....

.....

.....

11. Duygu’nun yaşadığı ilçeden bir dere geçmektedir. Son yıllarda çevredeki bazı işletmeler atıklarını dereye bırakmaya başlamış, bazı kişiler de dere çevresine çöplerini atmıştır. Zamanla derenin suyu bulanmış, balıklar ölmeye ve çevrede kötü kokular oluşmaya başlamıştır. Biriken atıkların suyun akışını engellemesi sonucunda dere taşmış; çevredeki iş yerleri ile bazı binaların zemin katlarını su basmıştır. Yaşananların ardından mahallede düzenlenen bir toplantıda bazı sakinler, “Allah (cc) daha büyük bir felaketten korusun. Çok şükür canımız sağ. Ne yapalım, olan oldu. Belki de bu bizim için bir imtihandı. Sonuçta olacakla öleceğe çare bulunmaz.” diyerek yaşananları değerlendirmiştir. Bu sözleri dinleyen Duygu, yaşananların yalnızca kaderle açıklanamayacağını düşünerek mahalle sakinlerine şu ayeti hatırlatmıştır: “Başınıza gelen her musibet kendi yapıp ettikleriniz yüzündendir...” (Şûra suresi 30. ayet)

a) Verilen ayetten hareketle ilçe sakinlerinin yaşananlarla ilgili düşüncelerini Allah’ın (cc) bilgisi ve insanın özgür iradesi açısından değerlendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Bu olaydan hareketle insanın özgürlüğünün sınırları ile çevreye karşı sorumlulukları arasındaki ilişkiyi mükellef kavramıyla açıklayınız.

.....

.....

.....

c) Ayetten hareketle yaşanan olay karşısında insanın özgürlük ve sorumluluk bilinciyle nasıl bir tutum sergilemesi gerektiğini gerekçelendirerek açıklayınız.

12. Bir insani yardım derneğinde gönüllü çalışan Ali Bey, bir bölgedeki yardım projesinin ardından değerlendirme toplantısı yaparak şunları dile getirmiştir: “Bölgedeki ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak için yoğun bir çaba sarf ettik. Ekip olarak üzerimize düşen görevi yerine getirmeye çalıştık. Ancak istemeden de olsa gözden kaçırdığımız eksikliklerimiz için Allah’ın (cc) af ve merhametine sığınıyoruz.”

Ali Bey konuşmasını Bakara suresinin 286. ayetinin mealini hatırlatarak tamamlamıştır: “Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü kılmaz; lehinde olanı da kendi kazandığıdır, aleyhinde olanı da kendi kazandığıdır. Rabbimiz! Unutur veya yanılırsak bizi cezalandırma! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yük yükleme! Üstesinden gelemeyeceğimiz şeyleri boynumuza borç kılma! Bizi bağışla, ayıplarımızı ört ve bize rahmetinle muamele buyur! Sen bizim sahibimiz ve yardımcımızsın; artık inkârcı topluluğa karşı bize yardım et!”

a) Ayette geçen kavramlardan beş tanesini belirleyerek aşağıdaki tabloya göre sınıflandırınız. (Aynı kavram için birden fazla sütunu işaretleyebilirsiniz.)

Kavram	İnsanın Allah’la (cc) ilişkisi	İnsanın İnsanla/Toplumla ilişkisi

b) Ali Bey’in konuşmasını, ayetin vermek istediği mesajla ilişkilendirerek açıklayınız.

13. Mehmet, ailesinin işlettiği dükkânda yoğun bir günün sonunda siparişlerden birini yanlış adrese gönderir. Hatasını fark ettiğinde durumu gizlemek yerine ailesine söyler, müşteriden özür diler ve telafi etmek için elinden geleni yapar. Buna rağmen yaptığı hatadan dolayı üzölmeye devam eder. Babası ona Bakara suresinin 286. ayetindeki şu duayı hatırlatır: "... Rabbimiz! Unutur veya yanılırsak bizi cezalandırma! (...) Bizi bağışla, ayıplarımızı ört ve bize rahmetinle muamele buyur!.."

Mehmet'in tutumu ile ayette verilen mesajı birlikte değerlendirerek insanın yaptığı bir hata karşısındaki sorumluluğuna ilişkin bir çıkarım yapınız.

14. Üniversite sınavına hazırlanan Emre, haftalardır düzenli olarak ders çalışmaktadır. Girdiği bir sınavda, çok iyi bildiği veya öğrendiği konudaki soruyu sınav stresi nedeniyle yanlış cevaplar ve bu duruma oldukça üzölür. Akşam, yaşadıklarını annesiyle paylaştığında annesi ona Bakara suresinin 286. ayetinin şu bölümünü hatırlatır: "Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü kılmaz; lehinde olanı da kendi kazandığıdır, aleyhinde olanı da kendi kazandığıdır. Rabbimiz! Unutur veya yanılırsak bizi cezalandırma! (...) Bizi bağışla, ayıplarımızı ört ve bize rahmetinle muamele buyur!.."

a) Emre'nin yaşadığı durumla ilgili ayette geçen iki konu belirleyiniz. Bu konuları Emre'nin yaşadıklarıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

b) Emre'nin düzenli çalışmasına rağmen sınavda hata yapmasını ayetin mesajlarıyla açıklayınız. Benzer bir durumda kişinin nasıl davranması gerektiğini yazınız.

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme	KB2.13. Yapılandırma
2	DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme	KB2.13. Yapılandırma
3	DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme	KB2.13. Yapılandırma
4	DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme	KB2.13. Yapılandırma
5	DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme	KB2.13. Yapılandırma
6	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
7	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
8	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
9	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
10	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
11	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
12	DKAB.11.1.3. Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)
13	DKAB.11.1.3. Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)
14	DKAB.11.1.3. Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)

DEĞERLENDİRME

Soru 1 a) Tam Yanıt Ölçütü

Rızkın Allah (cc) tarafından verildiğini; insanın rızkını elde etmek için çalışması ve gerekli tedbirleri alması gerektiğini açıklar. Tevekkülün, gerekli çaba gösterildikten sonra sonucu Allah'a (cc) bırakmak olduğunu ayet, hadis ve Ramazan'ın yaşadığı olayla ilişkilendirerek açıklar.

Örnek Cevap:

İslam'a göre rızkı veren Allah'tır (cc); ancak insanın rızkını elde etmek için çalışması ve gerekli tedbirleri alması gerekir. Ancak Ramazan bu doğru inancı yanlış bir şekilde yorumlamıştır. O, "Nasibimde varsa hasadım bol olur." diyerek sanki çalışmadan da rızkını kendiliğinden geleceğini düşünmüştür. Oysa Necm suresindeki ayette "İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder." denilerek insanın elde edeceği sonucun kendi çabasıyla bağlantılı olduğu vurgulanır. Ayrıca bakım işlerini ihmal ettiği için hasadı da bu ihmalin bir sonucu olarak zarar görmüştür. Hadiste geçen kuş örneğinde ise kuşların sabahleyin yuvadan çıkıp rızık aradığı ve rızkı elde etmek için çaba gösterdiği vurgulanır. Yani tevekkül, hiçbir şey yapmadan beklemek değil, önce çalışıp sonra sonucu Allah'a (cc) bırakmaktır. Ramazan ise çabayı atlayıp doğrudan sonucu beklediği için tevekkülü yanlış yorumlamıştır.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Yanlış kader anlayışının yaygınlaşmasıyla çalışma azmi ve sorumluluk bilincinin zayıflaması, üretkenlik ile ekonomik gelişmenin olumsuz etkilenmesi ve çalışan insanların motivasyonunun azalması gibi sorunlara değinilmesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Bu düşüncenin yaygın olduğu bir toplumda çalışma ve sorumluluk bilinci zayıflayabilir. İnsanlar gerekli çabayı göstermeden başarı veya kazanç bekleyebilir, karşılaştıkları olumsuzlukları yalnızca kadere bağlayarak kendi hata ve ihmallerini göz ardı edebilirler. Bu durum tembelliğin ve üretkenlik kaybının artmasına, ekonomik sorunların ortaya çıkmasına ve sorunlar karşısında tedbir alma ve çözüm üretme anlayışının zayıflamasına yol açabilir. Ayrıca emek vermeden kazanç bekleyenlerin artması, çalışan ve üreten insanların motivasyonunu olumsuz etkileyebilir. Sonuç olarak buradaki yanlış kader anlayışı, bireylerin sorumluluk bilincini, toplumun üretkenliğini ve gelişimini olumsuz etkileyebilir.

Soru 2

Tam Yanıt Ölçütü

Bilgi kartlarında yer alan ayetler ve hadislerle ilişkili kader kavramlarının doğru belirlenmesi beklenmektedir. (1. Kart için rıza, sabır, imtihan ve teslimiyet; 2. Kart için sünnetullah; 3. Kart için hayır, şer ve imtihan; 4. Kart için hidayet kavramı) Her bir kart için ayetlerde ve hadiste geçen anahtar ifadeleri (musibet/imtihan, tam bir uygunluk içinde yaratan/sünnetullah, doğru yolu gösterdik/hidayet vb.) kavram tanımlarıyla tutarlı bir neden-sonuç bağı kurarak gerekçelendirmesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Bilgi Kart No	Ayetler ve Hadis	İlişkili Kavramlar	Gerekçe
1. Kart	“Onlar, başlarına bir musibet gelince, ‘Biz şüphesiz Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz’ derler.” (Bakara suresi 156. ayet)	rıza, sabır, imtihan, teslimiyet	Ayette geçen “başlarına bir musibet gelince” ifadesi insanın dünya hayatında bir imtihan ile karşılaştığını gösterir. Müminlerin bu durum karşısında sarsılmayıp metanet göstermeleri sabır; “Biz şüphesiz Allah’a aidiz ve O’na döneceğiz” diyerek varlıklarını bütünüyle Yaratıcı’ya adanmaları ve hükmüne boyun eğmeleri ise tam bir teslimiyet ve ilahi takdire gösterilen rıza hâlidir.
2. Kart	“Yedi göğü birbiriyle tam bir uygunluk içinde yaratan O’dur. Rahmanın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin...” (Mülk suresi 3. ayet)	sünnetullah	Ayetteki “tam bir uygunluk içinde yaratan” ve “hiçbir uyumsuzluk göremezsin” ifadeleri, Allah’ın (cc) kâinatta oluşturduğu ölçü, düzen ve işleyişi, yani sünnetullahı ifade eder.
3. Kart	“Müminin başına bir sızı veya bir meşakkat, bir hastalık, bir hüznün, hatta kendini üzen bir keder gelirse bunlar onun günahlarına kefarete olur.” (Müslim, “Birr”, 52)	hayır/şer/ imtihan	Hadiste geçen “sızı, meşakkat, hastalık, hüznün ve keder” gibi durumlar, insan açısından sıkıntı ve zarar içerdiği için şer ve imtihan niteliğindedir. Bu sıkıntıların Müslüman’ın günahlarına kefarete olması, görünüşte şer olan bir durumun hayra vesile olabileceğini gösterir.
4. Kart	“Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik; artık o isterse şükreden olur, isterse nankör.” (İnsan suresi 3. ayet)	hidayet	Ayette geçen “doğru yolu gösterdik” ifadesi, Allah’ın(cc) sunduğu hak yolu ve rehberliği, yani hidayeti ifade eder.

Soru 3 a) Tam Yanıt Ölçütü

Hadisteki “boş zaman”ın doğum ile ecel arasındaki sınırlı ömür sermayesi olduğunu; “sağlık”ın korunması gereken bir nimet (sağlık-hastalık) olduğunu; bu iki nimetin değerlendirilme biçiminin birer imtihan niteliği taşıdığını ve insanın iradesini yanlış yönde kullanmasını dalalet kavramıyla ilişkilendirerek açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Ömür: Hadiste geçen “boş zaman” ifadesi, insanın doğumundan eceline kadar sahip olduğu sınırlı ömür sermayesine işaret eder. Zamanın geri getirilemeyeceğini göz ardı ederek onu gereği gibi değerlendirmek, hadiste belirtilen aldanma hâlidir.

Hastalık-Sağlık: Hadiste doğrudan zikredilen sağlık, insanın hayatını sürdürebilmesi ve kulluk görevlerini yerine getirebilmesi için önemli bir nimettir. Sağlığın değerini ancak kaybedildiğinde fark etmek, bu nimetin yeterince değerlendirilmediğini gösterir.

İmtihan: İnsan, sahip olduğu nimetler ve karşılaştığı zorluklarla imtihan edilir. Bu nedenle sağlık ve zaman gibi nimetleri nasıl değerlendirdiği de insanın sorumluluğundadır. İnsan, bu nimetleri bilinçsizce kullanarak aldanmamalı ve sahip olduğu imkânları doğru değerlendirmelidir.

Dalalet: İnsan, kendisine verilen nimetleri ve zamanı yanlış kullanıp iradesini yanlış yönde kullanırsa doğru yoldan sapabilir (dalalet). Bu açıdan hadis, insanın sahip olduğu nimetleri nasıl kullandığına dikkat etmesi gerektiğini göstermektedir.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Metindeki kaderle ilgili kavramları (ömür, hastalık-sağlık, imtihan, dalalet) Burak’ın yaşadıklarıyla doğru ilişkilendirerek açıklar. Boş zamanını yanlış kullanmasını ömür, sağlıkla ilgili durumunu hastalık-sağlık, sahip olduğu nimetleri değerlendirmemesini imtihan ve yanlış tercihler yapmasını dalalet kavramıyla ilişkilendirerek açıklar.

Örnek Cevap:

Burak’ın yaşadıkları, kader ile ilgili ömür, hastalık-sağlık, imtihan ve dalalet kavramlarıyla ilişkilidir. Boş zamanını kontrolsüz biçimde dijital oyunlarda geçirmesi, ömrünü gereği gibi değerlendirmede olduğunu göstermektedir. Düzensiz beslenme ve uykusuzluk nedeniyle sık hastalanması hastalık-sağlık kavramıyla ilişkilidir. Bu durumun sınav performansını da olumsuz etkilemesi, Burak’ın sahip olduğu sağlık ve zaman nimetlerini gereği gibi değerlendirmede olduğunu göstermektedir. Burak’ın sağlık ve boş zaman gibi nimetleri gereği gibi değerlendirmeyerek aldanması, bu nimetlerin onun için bir imtihan olduğunu göstermektedir. Bu nimetleri nasıl değerlendireceği konusunda iradesini yanlış yönde kullanarak yanlış tercihlerde bulunması ise dalalet kavramıyla ilişkilendirilebilir.

Soru 4 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden; Recep'in sakatlık karşısındaki tutumlarını (tedaviye devam etmesi ve zamana bırakması) belirlemesi, bunları sabır ve tevekkül kavramlarıyla doğru biçimde eşleştirerek (nedensel ilişki kurması) açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Recep'in sakatlanmasına rağmen üzüntüsüne yenik düşmeyip tedavisine devam etmesi ve iyileşme sürecinin zorluğuna dayanması sabır kavramıyla ilişkilidir. Doktorun önerilerine uyarak kendi üzerine düşen sorumluluğu (egzersizleri) yerine getirmesi ve sonucunda iyileşmenin süresini Allah'a (cc) bırakıp durumu kabullenmesi ise tevekkül anlayışını göstermektedir.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Recep'in kendi üzerine düşenleri yapması ile kontrolü dışında kalan sonuçları ayırt etmesi ve bu durumu doğru kader anlayışı çerçevesinde açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Recep'in tedaviye uyması, egzersizlerini düzenli yapması ve sağlığına dikkat etmesi, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirdiğini göstermektedir. Buna karşılık iyileşmenin ne kadar süreceği ve tedavinin sonucunun nasıl gerçekleşeceği tamamen onun kontrolünde değildir. Doğru kader anlayışına göre insan, yapabileceği şeyler için çaba göstermeli ve gerekli tedbirleri almalı; kontrolü dışındaki sonucu ise Allah'ın (cc) takdirine bırakmalıdır. Recep'in davranışları bu anlayışa uygundur.

Soru 5 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden Fatih'in konuşmasının tevekkül ve rıza ile ilişkili olduğunu tespit etmesi, tevekkül ve rıza kavramlarının kader anlayışı içerisinde birbirinin tamamlayıcısı olduğunu açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Fatih'in ifadeleri, doğru bir kader anlayışında tevekkül ve rıza kavramlarının birbiriyle bütünleştiğini ortaya koymaktadır:

Tevekkül, insanın aklını ve iradesini kullanarak üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi, gerekli tüm tedbirleri alıp gayret gösterdikten sonra sonucu Allah'a (cc) bırakmasıdır. Rıza, insanın kendi kontrolü ve gücü dışında gerçekleşen olaylar/doğal afetler karşısında metanetini koruyarak ilahi takdiri olgunlukla kabullenmesidir.

Doğru kader anlayışında insan; sorumluluk bilinciyle emek verip tedbir alarak tevekkül eder, insanın iradesini aşan durumlar karşısında ise metanet gösterip ilahi takdire rıza duyar.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden sünnetullah ve teslimiyet kavramları arasındaki nedensel ve tamamlayıcı ilişkiyi düşünerek bütüncül bir kader tasavvuru oluşturmaları beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Fatih'in görüşü; sünnetullah ve teslimiyet kavramlarıyla ilgili bütüncül bir kader anlayışını ortaya koymaktadır: Sünnetullah, tabiatta geçerli olan iklimsel ve fiziksel kanunları dikkate alarak hareket etmektir. Teslimiyet (rıza/sabır), insanın kendi iradesi ve gücü dışında gelişebilecek doğal afetler karşısında metanetini koruyarak Yaratıcı'nın takdirine gönülden rıza göstermesidir.

Fatih'in görüşüne göre kader; insanı pasifleştiren bir çaresizlik değil, aksine aklını ve iradesini kullanarak tedbir almaya ve olumsuzluklar karşısında dirençli olmaya yönelten dengeli bir sistemdir.

Soru 6**Tam Yanıt Ölçütü**

Öğrenciden metinden yola çıkarak akıl, irade ve sorumluluk kavramını doğru değerlendirmesi, bu üç kavram üzerinden metne dayalı bir açıklama yazması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Akıl; insanın zemin kayması ile afet riskini öngörmesi, toprağın yapısını ve yağış rejimini inceleyerek istinat duvarı ile drenaj kanalı gibi teknik çözümler geliştirmesidir. İrade; akılla tespit edilen tehlike karşısında pasif kalmayıp zemini sağlamlaştırma ve tedbir alma yönünde özgürce seçim yapmasıdır. Sorumluluk, akıl ve irade doğrultusunda “üzerine düşeni yapma” bilinciyle hareket etmesi, tarihî eseri koruma görevini eksiksiz yerine getirmesidir.

Eserin korunması; insanın aklıyla riski analiz edip iradesiyle tedbir kararı almasının ve sorumluluk bilinciyle bu kararı eyleme dökmesinin doğrudan bir sonucudur.

Soru 7**a) Tam Yanıt Ölçütü**

Öğrenciden mühendisin tutumunu akıl/temyiz, irade ve sorumluluk ilişkisi üzerinden sorgulayarak açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Mühendis, mesleki bilgisini ve aklını kullanarak yapay zekâ sistemindeki hatayı ve bunun yaşlı hastaların sağlığı üzerinde oluşturduğu hayati riski fark etmiştir. Yetkililerin maddi kayıp kaygısıyla erteleme istemine ve oluşturduğu baskıya rağmen, özgür iradesiyle insan hayatını her türlü maddi çıkarın üstünde tutan etik bir seçim yapmıştır. Aklıyla tespit ettiği riski ve iradesiyle aldığı kararı eyleme dönüştürerek sistemin güvenli biçimde kapatılmasını önermiş; insan hayatını koruma yükümlülüğünü üstlenmiştir.

Özetle mühendis; aklıyla tehlikeyi kavramış, maddi baskılara rağmen iradesiyle doğru olanı seçmiş ve bu seçimin getirdiği vicdani ve mesleki sorumluluğu üstlenerek hareket etmiştir.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden özgürlüğün sınırsız olmadığını, kararların çevreye ve Yaratıcı'ya karşı sorumluluk getirdiğini metindeki Maide suresinin 32. ayetine ve metne dayanarak yansıtması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İnsan; akıl ve özgür irade sahibi bir varlık olduğu için eylemlerinde serbesttir ve bu özgürlük onun sorumluluğunun temelini oluşturur. Erteleme talebine rağmen mühendisin insan hayatını incelemesi; iradesiyle aldığı kararların doğrudan diğer insanların yaşam hakkını ve toplum sağlığını etkilediğini, bu nedenle insanın çevresine ve topluma karşı sorumlu olduğunu gösterir. Kararını Maide suresi 32. ayetteki ilahi mesajla temellendirmesi ise insanın kendisine verilen irade nimetini Yaratıcı'nın rızasına uygun şekilde kullanma bilincini ve Allah'a (cc) karşı olan kulluk sorumluluğunu yansıtır. Dolayısıyla insan; özgür iradesiyle yaptığı seçimlerin hem toplumsal alandaki sonuçlarından hem de Allah (cc) katındaki karşılığından sorumludur.

Soru 8 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Ece'nin seçim yapabilmesini irade sahibi olmasıyla ilişkilendirmesi; aklını kullanarak kararının arkadaşını nasıl etkileyebileceğini değerlendirmesi ve özgürlüğün başkalarının haklarını göz ardı edecek biçimde kullanılamayacağını açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Ece'nin fotoğrafı paylaşp paylaşmama konusunda seçim yapabilmesi, onun irade sahibi olduğunu gösterir. Ancak özgürlük, kişinin istediklerini başkalarının haklarını yok sayarak yapabilmesi demek değildir. Ece, aklını kullanarak arkadaşının bu durumdan olumsuz etkileneceğini değerlendirmelidir. Bu nedenle kararın sadece ona ait olduğu düşüncesi uygun değildir. İnsan özgür iradesiyle karar verirken eylemlerinin sonucunu üstlenmekten ve başkalarının haklarına (mahremiyetine) saygı göstermekten sorumludur.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Ece'nin fotoğrafı paylaşma imkânı olduğu hâlde arkadaşının isteğini dikkate alarak paylaşmamayı tercih etmesini özgürlük ve sorumluluk ilişkisi açısından açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Ece, fotoğrafı paylaşma imkânı olduğu hâlde arkadaşının isteğini dikkate alarak paylaşmamayı tercih etmiştir. Bu davranış, onun özgürlüğünü sorumluluk bilinciyle kullandığını gösterir. Kendi isteğine göre davranmak yerine; arkadaşının hakkını gözetmiş ve kararının doğuracağı sonuçları da hesaba katmıştır.

Soru 9 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden; Allah'ın (cc) insanın tercihini önceden bilmesi ile insanın o tercihi iradesiyle gerçekleştirmesinin birbirinden farklı durumlar olduğunu kavraması beklenmektedir. Ayrıca bilmek ile zorlamak arasındaki ayrımı metindeki örnek üzerinden açıklanması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Allah'ın (cc) Aras'ın hangi bölümü seçeceğini önceden bilmesi, Aras'ın o bölümü seçmeye zorlandığı anlamına gelmez. Aras bölümleri araştırmış, önerileri dinlemiş, kendi ilgi ve yeteneklerini değerlendirmiş ve tercih sırasını kendi aklıyla oluşturmuştur. Karar tamamen onun iradesiyle gerçekleşmiştir. Allah'ın (cc) bu tercihi önceden bilmesi, Aras'ın seçme özgürlüğünü elinden almaz çünkü bilmek ile bir kişiyi o eyleme zorlamak aynı şey değildir. Sonuç olarak Allah'ın (cc) insanın yapacağı tercihi önceden bilmesi, insanın bu tercihi özgür iradesiyle gerçekleştirmesiyle çelişmez.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Allah'ın (cc) insanın yapacağı tercihi bilmesinin kişinin sorumluluğunu ortadan kaldırmadığını açıklaması beklenmektedir. Sorumluluğun insanın seçimini kendi isteği ve değerlendirmesi sonucunda yapmasıyla ilişkili olduğunu Aras'ın tercih sürecinden hareketle gerekçelendirmesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Aras bölümleri araştırmış, ailesinin önerilerini dinlemiş, kendi ilgi ve yeteneklerini değerlendirmiş ve tercih sırasını kendisi oluşturmuştur. Bu nedenle yaptığı seçimden kendisi sorumludur. Allah'ın (cc) Aras'ın hangi tercihi yapacağını önceden bilmesi, bu kararı onun yerine verdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Allah'ın (cc) insanın tercihini bilmesi, insanın kendi isteğiyle yaptığı seçimlerden sorumlu olması durumunu ortadan kaldırmaz.

Soru 10 a) Tam Yanıt Ölçütü

İnsanın özgürlüğünün sınırsız olmadığını; alınan eğitimle öğrenilen kural ve sorumlulukların özgürlüğün kullanımına sınırlar getirdiğini ve insanın kendisini tehlikeye atacak tercihlerden kaçınması gerektiğini ayetlerden hareketle açıklamaları beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İslam'a göre insanın özgürlüğü sınırsız değildir. Ceyhun'un aldığı eğitimde yaptığı işle ilgili güvenlik kurallarını ve gerekli tedbirleri öğrenmesi, özgürlüğünü kullanırken uyması gereken sınırları ve sorumluluklarını ortaya koymuştur. Buna rağmen "Hava sıcak" veya "rahatsız edici" diyerek kask takmamayı tercih etmesi, bu sınırları göz ardı ettiğini gösterir. Bakara suresi 195. ayette "... Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın..." buyrulması insanın kendisini tehlikeye atacak davranışlardan kaçınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu nedenle kask takmamak meşru bir özgürlük kullanımı olarak değerlendirilemez.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Aklın tehlikeyi kavrayıp ayırt etme aracı (temyiz-tefrik) olduğunu, irade ve özgürlüğün seçenekler arasında tercih yapmayı sağladığını, özgür iradeyle yapılan tercihin sonuçlarını üstlenmenin sorumluluk doğurduğunu; dolayısıyla tedbirsizliği kadere yüklemenin İslam düşüncesindeki kader anlayışıyla bağdaşmayacağını kendi cümleleriyle gerekçelendirmesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İnsan, akli sayesinde doğru ile yanlış ve tehlike ile güvenliği ayırt edebilir (temyiz ve tefrik). İrade, insanın seçenekler arasında tercih yapmasını; özgürlük ise bu tercihi kendi iradesiyle gerçekleştirmesini sağlar. İnsan, özgür iradesiyle yaptığı tercihlerden ve bu tercihlerin sonuçlarından sorumludur. Bu nedenle özgürlük, sorumluluktan bağımsız düşünülemez. Ayrıca kader inancı, insanın iradesini ve sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; insan yaptığı tercihlerin sonuçlarını kadere bağlayarak sorumluluktan kaçamaz.

Soru 11 a) Tam Yanıt Ölçütü

Allah'ın (cc) her şeyi önceden bilmesinin insan iradesi üzerinde zorlayıcı bir kader baskısı oluşturmadığını; derenin taşması ve balık ölümlerinde insanların atık bırakma ve çevreye çöp atma şeklindeki tercihlerinin etkili olduğunu; bu sonuçları yalnızca kadere bağlamanın yanlış bir kader anlayışı olduğunu Şûra suresi 30. ayetten hareketle temellendirmesi ve yaşanan zararın ortaya çıkmasında insanın kendi tercihlerinin belirleyici olduğunu açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Allah (cc) insanların yapacağı tercihleri önceden bilir (ilim sıfatı) ancak bu bilgi insanı herhangi bir davranışa zorlamaz. İnsan, akıl ve iradesiyle kendi tercihlerini yapar ve bu tercihlerinden sorumludur. İlçe sakinlerinin "imtihan" veya "olan oldu" şeklindeki değerlendirmeleri, yaşanan olayın nedenlerinde kendi ihmallerini göz ardı ettiklerini göstermektedir. Oysa Şûra suresi 30. ayette "Başınıza gelen her musibet kendi yapıp ettikleriniz yüzündendir..." buyrulurken insanın yaptıklarıyla karşılaştığı sonuçlar arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir. Bu durumda derenin taşması ve balık ölümleriyle sonuçlanan zararın ortaya çıkmasında insanların kendi ihmalleri belirleyici olmuştur. Buna göre Allah'ın (cc) insanların tercihlerinden haberdar olması, onların kendi iradeleriyle yaptıkları tercihlerden doğan sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

b) Tam Yanıt Ölçütü

İnsan için mutlak ve sınırsız bir özgürlüğün olmadığını, özgürlüğün başkalarına ve çevreye zarar vermeme sorumluluğuyla sınırlandırıldığını; akıl ve irade sahibi, ergenlik çağına ulaşmış bireylerin (mükellef) çevreye karşı sorumluluklarının bulunduğunu ve atık dökmenin meşru bir özgürlük olarak değerlendirilemeyeceğini açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İslam inancına göre insan için mutlak ve sınırsız bir özgürlük yoktur. İnsan, akıl ve iradesiyle tercihlerini yaparken özgürlüğünü başkalarına ve çevreye zarar vermeyecek şekilde kullanmakla sorumludur. Akıl ve irade sahibi, ergenlik çağına ulaşmış her birey dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu olan birer mükelleftir. Bu durum insanın yalnızca ibadetlerinden değil; kendisine, diğer insanlara ve çevreye karşı da sorumlu olduğunu ifade eder. Bu nedenle işletmelerin atıklarını dereye bırakması veya vatandaşların göl kenarına çöp atması bir özgürlük kullanımı olarak değerlendirilemez. İnsan, özgürlüğünü kullanırken çevreye zarar vermeme ve çevreyi koruma sorumluluğuna uygun davranmalıdır.

c) Tam Yanıt Ölçütü

İnsanın yaptığı tercihlerin sonuçlarından sorumlu olduğunu kabul etmesi gerektiğini; yaşananları yalnızca kadere bağlamak yerine yapılan hata ve ihmalleri kabul ederek benzer durumların tekrar yaşanmaması için gerekli tedbirleri alma ve çözüm önerileri sunma yönünde aktif bir sorumluluk tutumu sergilemesi gerektiğini gerekçelendirmesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Şûra suresi 30. ayetin mesajı doğrultusunda insan, yaşanan olay karşısında pasif kalıp sorumluluğu kadere yüklememelidir. İnsan, özgür iradesiyle yaptığı tercihlerden ve bu tercihlerin sonuçlarından sorumlu olduğunu kabul ederek kendi ihmallerini sorgulamalıdır. Yaşanan zararın nedenleri belirlenmeli, hatalardan ders çıkarılmalı ve benzer olayların tekrar yaşanmaması için gerekli tedbirler alınmalıdır. Bu doğrultuda dere ve göl çevresindeki atıklar temizlenmeli, atıkların su kaynaklarına bırakılması önlenmeli ve çevrenin korunmasına yönelik kurallara uyulmalıdır.

Soru 12 a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, ayet mealinden beş kavram belirlemesi ve bu kavramları insanın Allah'la (cc), insanla /toplumla ilişkisine göre sınıflandırması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Kavram	İnsanın Allah'la (cc) ilişkisi	İnsanın İnsanla/Toplumla ilişkisi
Güç ve kudret	√	
Sorumluluk	√	√
İrade	√	√
Kazanç ve amel		√
Unutma		√
Yanılma		√
Dua	√	
Bağışlanma	√	
Rahmet	√	
Yardım dileme	√	
İnkâr	√	√

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden Ali Bey'in yardım çabasını ayetteki "gücünün yettiğince yükümlü kılınma" ilkesiyle eşleştirerek insanın sorumluluk boyutunu açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Bakara suresi 286. ayet, insana sorumluluk ile acziyet arasında dengeli bir bilinç kazandırır. Ali Bey'in saha çalışmasında olduğu gibi insan, önce özgür iradesi ile gücü yettiğince tüm imkânlarını kullanarak gayret göstermeli ve sorumluluk almalıdır. Ancak insan kusursuz değildir; unutulabilir, yorulabilir veya hata yapabilir. Ayet, insana gücünün bittiği ve sınırlarının zorlandığı yerde ümitsizliğe düşmek yerine alçakgönüllülükle Allah'ın (cc) rahmetine, af ve yardımına sığınma kapısını açar. Böylece insan hem görevini ciddiyetle yapan sorumlu bir birey olur hem de insani sınırlarını bilip Allah'a (cc) teslim olan bir şuur kazanır.

Soru 13

Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden; Mehmet'in eylemleri ile ayetin mesajını bağdaştırması, insanın bilmeden hata yapabileceğini ancak bu durumda hem hatayı telafi etmek için somut adımlar atması hem de Allah'a (cc) sığınarak bağışlanma dilemesi gerektiğine yönelik uygun bir çıkarım yapması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İnsan yapısı gereği dalgınlıkla veya unutarak hata yapabilir. Ancak önemli olan bu hatayı gizlemek değil; hatanın doğurduğu olumsuzluğu gidermek için elinden geleni yapmaktır. Mehmet'in ailesine durumu söyleyip hatayı düzeltmeye çalışması insanın eylemsel sorumluluğuna; babasının hatırlattığı ayet ise insanın kusurları için Allah'tan (cc) bağışlanma dileyerek manevi sorumluluğunu yerine getirmesine işaret etmektedir. İkisi bir bütündür.

Soru 14

a) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, ayette yer alan konulardan ikisini doğru biçimde belirlemesi ve bu konuları Emre'nin yaşadığı durumla ilişkilendirerek açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

- **İnsanın gücü ölçüsünde sorumluluğu:** Emre'nin haftalardır düzenli ders çalışarak üzerine düşeni yapması, ayetteki "Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü kılmaz." ifadesiyle ilişkilidir. Emre, yapabileceği ölçüde çaba göstermiş ve sorumluluğunu yerine getirmiştir.
- **Yanılma ve hata yapabilme:** Emre'nin iyi hazırlandığı bir soruyu sınav stresi nedeniyle yanlış cevaplama, ayetteki "Rabbimiz! Unutur veya yanılırsak bizi cezalandırma!" ifadesiyle ilişkilidir. Bu durum, insanın çaba göstermesine rağmen zaman zaman yanılabilmesini göstermektedir.

b) Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin; insanın üzerine düşeni yapsa bile doğası gereği yanılabilmesini ayet bağlamında değerlendirmesi gerekmektedir. Ayrıca kişinin yaptığı bir hata karşısında umutsuzluğa kapılmayıp mücadele etmeye devam etmesi gerektiğine dair bir ahlaki çıkarım yapması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Emre, düzenli çalışarak kendi iradesi ve imkânları ölçüsünde sorumluluğunu yerine getirmiştir. Buna rağmen stres nedeniyle hata yapması, insanın çaba gösterse de zaman zaman çeşitli sebeplerle (heyecan, dalgınlık vb.) yanılabilen bir varlık olduğunu gösterir. Ayet de insanın ancak gücünün yettiğinden sorumlu olduğunu ve istemeden yaptığı hatalarda ilahi merhamete sığınabileceğini hatırlatır.

Benzer bir durumda kişi, elinden geleni yaptıktan sonra karşılaştığı hatalar yüzünden çalışmasını değersiz görmemeli, yanılmanın insani bir durum olduğunu kabullenerek umutsuzluğa düşmeden eksiklerini gidermeye devam etmeli ve elinden gelen çabayı göstermeyi sürdürmelidir.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Öğretim Programları ve Materyalleri Daire Başkanlığı

MEBİ

EBA

MEB Beşevler Kampüsü F Blok Yenimahalle/ANKARA

Telefon: 0.312 413 37 41 / 0.312 413 39 57